

Approaches and Policies Governing Ritual Media Productions of the Islamic Republic of Iran Broadcasting (IRIB) Based on the Views of the Leaders of the Islamic Revolution

Reza vaezi¹

1. Assistant Professor, Department of Islamic Studies and General Studies, IRIB University, Tehran, Iran, email: reza.vaezi@iribu.ac.ir

Article Info

Article type:
Research Article

Article history:

Received: 22 February 2025
Received in revised form: 11 April 2025

Accepted: 17 June 2025
Available online: 29 April 2026

Keywords:

Rituals,
Media,
IRIB,
Iran.

ABSTRACT

Objective: “This study aims to articulate the media's responsibilities concerning ritual events and to provide practical recommendations for optimizing the strategies and policies governing ritual media productions of the Islamic Republic of Iran Broadcasting (IRIB). These recommendations are grounded in the perspectives of the leaders of the Islamic Revolution, with the ultimate goal of enhancing audience engagement and maximizing the impact of ritual event coverage.

Method: The research employs a content analysis method, subsequently integrated with a research implication approach and a model of media content impact on audiences. This integrated framework was derived from the meaningful intersection of two domains: the views of the leaders of the Islamic Revolution regarding ritual events, and the established model of media influence, encompassing the approaches, policies, and objectives underlying ritual media productions.

Results: Through systematic coding, the findings yielded over fifty comprehensive and basic themes, alongside an equivalent number of organizing themes. These were subsequently categorized within the framework of a media pyramid for religious content, delineating the essential requirements for the IRIB's engagement with ritual subjects.

Conclusions: Based on the research findings, the foremost objectives of ritual media productions-viewed through the lens of the leaders of the Islamic Revolution-include cultivating a religiously informed audience, fostering the development of the complete human being, reviving religious knowledge, and constructing a moral identity. It is imperative that the message conveyed in these productions is not neutral but rather deliberate, robust, and logically grounded, as this approach serves to reinforce both national and religious identity. The content must address critical issues such as the accurate introduction of Islam, the avoidance of excess and extremism, the cultivation of cultural values within society, and the refutation of doubts and misconceptions. Furthermore, such content should be presented in a diverse and artistic format, while remaining fully compliant with religious principles and sensitivities.

Cite this article: Vaezi, R. (2026). Approaches and Policies Governing Ritual Media Productions of the Islamic Republic of Iran Broadcasting (IRIB) Based on the Views of the Leaders of the Islamic Revolution. *News Science*, 15(1), 25-29. <https://doi.org/10.22034/lrsi.2025.508323.1337>

Publisher: Press Institute for Contemporary International Journalism (PICIJ)
© The Author(s) retain the copyright.

DOI: <https://doi.org/10.22034/lrsi.2025.508323.1337>

The Journal of News Science

Vol. 15, No. 1, Ser.57, Spring 2026, P. 30- 34

Journal homepage: <https://www.mjourcom.ir/>

DOI : <http://doi.org/10.22034/lrsi.2025.508323.1337>

Open Access

ORIGINAL ARTICLE

**Approaches and Policies Governing Ritual Media Productions of the
Islamic Republic of Iran Broadcasting (IRIB) Based on the Views of the
Leaders of the Islamic Revolution**

Reza vaezi¹

1. Assistant Professor, Department of Islamic Studies and General Studies, IRIB University, Tehran, Iran, email: reza.vaezi@iribu.ac.ir

Received: February 22, 2025

Accepted: June 17, 2025

EXTENDED ABSTRACT

Introduction:

Reflecting and covering events constitutes one of the primary functions of the media. Even under contemporary conditions, it is these very media that, owing to their extensive influence within society, shape public trends and determine the priority accorded to certain events-including the holding of rituals. Ritual events, which represent one of the most significant methods of performing religious ceremonies and transmitting value-based and belief-oriented concepts to society, are among such events that attract the attention of all media, including the Islamic Republic of Iran Broadcasting (IRIB). Evidence further indicates that in recent years, ritual programs and media productions have been increasing, owing to their effective role in guiding and educating audiences.

A review of the upstream legal frameworks governing the IRIB-including the Constitution of the Islamic Republic of Iran, as well as the viewpoints of the leaders of the Islamic Revolution-reveals that the foremost mission of this organization, whether in the domain of general media functions (information, education, and entertainment) or in the sphere of its specific duties and responsibilities toward its audience, is the obligation to provide human and Islamic education and to guide the audience toward the threshold of divine vicegerency (Introduction to the IRIB Policy Law). Given this critical mission-namely, the cultivation of the transcendent human

being (Va'ez, 2022)- and the role that religious rituals and Islamic ceremonies play in this educational process, along with the legal structure that places this media under the supervision of the Supreme Leader (Articles 110 and 175 of the Constitution), several questions arise. First, what duties does the IRIB, as the most influential media and educational intermediary between the audience and ritual events, have toward such occasions? Second, what strategies and policies should be observed in ritual media productions in order to maximize benefit, enhance impact, and fulfill an educational role in these types of events?

Accordingly, the main research questions are: What are the strategies and policies governing the ritual media productions of the IRIB, based on the views of the leaders of the Islamic Revolution? And what approaches and requirements must this media observe in order to accurately fulfill its missions in covering ritual events?

Method:

The present research employs a qualitative method based on a text-analytical approach, contextual information analysis, and thematic analysis. Thematic analysis is a method for identifying, analyzing, and reporting patterns within qualitative data. This method serves as a process or tool for analyzing textual data, transforming scattered and diverse information into rich and detailed data (Braun & Clarke, 2006). Thematic analysis is not merely a specific qualitative method but rather a process that can be applied across most qualitative approaches.

Results:

Information, education, and entertainment constitute among the most important functions of the media. For the IRIB, these responsibilities have been articulated and delineated on the basis of the intellectual framework of the Islamic Revolution, with an emphasis on human and Islamic education aimed at guiding the audience toward the threshold of divine vicegerency (Introduction to the IRIB Policy Law). This approach, in addition to distinguishing the nature and identity of the IRIB from other media- rendering it religious, value-oriented, and responsibility-focused- has also outlined specific goals, missions, and duties for the organization, subject to certain requirements (Va'ez, 2022). In the field of ritual productions, one may also access the views and opinions of the leaders of the Islamic Revolution, both in general and in particular. Therefore, the perspectives of the Supreme Leader of the Islamic Revolution on the media in general and the IRIB in particular, as well as their statements directly or indirectly relevant to this research, have been examined and analyzed.

Conclusions:

If media managers and policymakers seek to establish a precise standard and index language based on the views of the leaders of the Islamic Revolution in the domain of media ritual production, it is necessary to produce and evaluate media productions at two levels. The first level is based on the pyramid of desired media production within the intellectual framework of the leaders of the Islamic Revolution, which encompasses goal, message, content, and form. In the context of this research, what is decisive is, first, the goal of ritual media production; second, the message; third, the content required for this message and goal; and finally, the form that is necessary for this production.

In the present study, certain cases have been identified in the second table and presented in the form of comprehensive themes for each section. Accordingly, the most important goals of ritual media productions, based on the views of the leaders of the Islamic Revolution, include: educating a religious audience; cultivating the complete human being; reviving religious knowledge; building moral identity; deepening intellectual and heartfelt faith; realizing human

aspirations; fostering unity; and forming the Islamic nation. The characteristics of the message include: being non-neutral; deliberate; strong and logical; strengthening national and religious identity; creating unity; generating hope; clear; correct; diverse; eliminating ambiguity; and creating dignity. The principles governing content are: correctly introducing Islam; avoiding extremism; building culture in society; eliminating ambiguity; being non-neutral; logical and strong; strengthening national and Islamic unity; creating hope and clear consensus; preventing distortion; observing justice and fairness; and benefiting from pure human and Islamic knowledge. Form requirements include: diversity and artistic quality while observing religious aspects; employing elements such as the flag; using simple and expressive language that is understandable to all segments of society.

In this study, in addition to outlining the strategies and policies governing ritual media productions, the necessities of addressing ritual events have also been mentioned. However, it is suggested that researchers and experts, given the breadth and novelty of the subject, conduct applied research building upon the present study in order to provide media practitioners with a practical method and model for producing diverse content.

Data Availability Statement

Data available on request from the authors.

Acknowledgements

The authors would like to thank anonymous reviewers.

Ethical considerations

Not applicable.

Funding

Not applicable.

Conflict of interest

The authors declare no conflict of interest.

References:

- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77–101.
- Chelkowski, P. (1988). *Ta'ziyeh: Iran's pioneering indigenous art* (D. Khatami, Trans.). Scientific and Cultural Publications Company. (In Persian)
- Forouzan, H., & Naghibosadat, S. R. (2016). The educational function of media: A new communicative discourse based on Islamic thought in Iran. *New Media Studies*, 2(8), 137–171. (In Persian)
- Giddens, A. (1997). *Sociology* (M. Sabouri, Trans.). Ney Publishing. (In Persian)
- Jafari, H., et al. (2011). Thematic analysis and network of themes: A simple and efficient method for explaining patterns in qualitative data. *Strategic Management Thought*, 5(2), Autumn–Winter. (In Persian)
- Jalali-Moghaddam, M. (2000). An introduction to the sociology of religion and the views of major sociologists. Markaz. (In Persian)
- Jamshidiha, Gh., & Ghobadi, A. (2007). A sociological analysis of religious ceremonies and rituals with an emphasis on the Ashura ceremony. *Journal of Islamic History*, (30). <http://ensani.ir/fa/article/38899> (In Persian)
- Khamenei, S. A. (n.d.). Collected speeches. <https://farsi.khamenei.ir> (In Persian)
- Khomeini, R. (1987). *The message of disavowal (Bara'at)*. Ministry of Culture and Islamic Guidance. (In Persian)
- Khomeini, R. (1989). *Sahifeh-ye Noor [The book of light] (22 vols.)*. Ministry of Culture and Islamic Guidance. (In Persian)
- Khomeini, R. (1990). *Estefat'at [Religious inquiries]*. Islamic Publications Office of the Society of Seminary Teachers of Qom. (In Persian)
- Mahdizadeh, Sh., & Zare'zadeh Ghiasabadi, F. (2015). Media and religiosity among youth. *Religion and Communication*, 22(1), 145–177. (In Persian)
- Shahid Thani, Z. (1989). *Sharh-e Lame'ah [Commentary on Lame'ah] (Vol. 1)*. Islamic Publications. (In Persian)
- Tajbakhsh, Gh. (2020). The Arbacen pilgrimage and the meaning-making of young pilgrims' ritual action. *Iranian Journal of Cultural Research*, 15(4), Winter. (In Persian)

Vaezi, R. (2022). IRIB as a university. IRIB University Press. (In Persian)

Zaker Salehi, Gh. (2002). The position of religious rituals in Imam Khomeini's religious revival movement. Hozour Quarterly, (39). (In Persian)

رویکردها و سیاست های حاکم بر تولیدات رسانه ای مناسکی صداوسیما ج.ا.ا براساس دیدگاه رهبران انقلاب اسلامی

رضا واعظی^۱

۱. گروه معارف اسلامی، دانشگاه صدا و سیما، تهران، ایران. رایانامه: reza.vaezi@iribu.ac.ir

اطلاعات مقاله	چکیده
نوع مقاله: مقاله پژوهشی،	هدف: بیان مسئولیت های رسانه در قبال رویدادهای مناسکی، ارائه پیشنهادات کاربردی جهت بهره مندی از راهبردها و سیاست های حاکم بر تولیدات رسانه ای مناسکی صداوسیما ج.ا.ا براساس دیدگاه رهبران انقلاب اسلامی به منظور بهره مندی بیشتر و اثرگذاری بهتر رویدادهای مناسکی به مخاطبین است.
تاریخچه مقاله: تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۱۲/۴ تاریخ بازنگری: ۱۴۰۴/۱/۲۳ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۳/۲۷ تاریخ انتشار: ۱۴۰۵/۲/۰۹	روش پژوهش: روش تحلیل مضمون و سپس استفاده از روش دلالت پژوهشی و الگوی اثرگذاری محتوایی رسانه بر مخاطب است که از تلاقی معنادار دو حوزه دیدگاه رهبران انقلاب اسلامی در مورد رویدادهای مناسکی با الگوی اثرگذاری رسانه، رویکردها و سیاست ها و اهداف حاکم بر تولیدات رسانه ای مناسکی ارائه گردید.
کلیدواژه ها: مناسک، رسانه، صدا و سیما، انقلاب اسلامی، ایران.	یافته ها: طبق کدگذار یها از یافته های پژوهش بیش از پنجاه مضمون فراگیر و پایه ای و به همین میزان مضمون سازمان دهنده به دست آمد که در قالب هرم رسانه ای رسانه دینی و ضرورت های پرداختن به موضوع مناسک از سوی رسانه صدا و سیما دست هبندی شده است.
	نتیجه گیری: براساس یافته های پژوهش اهم اهداف تولیدات رسانه ای مناسکی براساس دیدگاه رهبران انقلاب اسلامی، تربیت مخاطب متدین، ساختن انسان کامل، احیای معارف دینی، ساختن هویت اخلاقی و... که لازم است پیام در این تولیدات خنثی نباشد، سنجیده و محکم و منطقی باشد که تقویت هویت ملی و دینی را به دنبال داشته باشد و لازم است در محتوا مسائلی چون معرفی صحیح اسلام، پرهیز از افراط و تفریط، فرهنگ سازی در جامعه، شبهه زدایی و... رعایت شده و با فرم متنوع و هنرمندانه و رعایت جهات شرعی ارائه شود.

استناد: واعظی، رضا. (۱۴۰۵). رویکردها و سیاست های حاکم بر تولیدات رسانه ای مناسکی صداوسیما ج.ا.ا براساس دیدگاه رهبران انقلاب اسلامی. فصلنامه

<https://doi.org/10.22034/Irsi.2025.508323.1337>

علوم خبری، ۱۵، (۱)، ۱۶۸-۱۴۸.

© نویسندگان

ناشر: موسسه مطبوعاتی روزنامه نگاری بین المللی معاصر.

مقدمه

انعکاس و پوشش رویدادها از جمله کارکردهای رسانه‌ها است؛ حتی در شرایط جدید این رسانه‌ها هستند که به دلیل گستره نفوذی که در جامعه دارند، جریان سازی کرده و اولویت‌های برخی رویدادها از جمله برگزاری آیین‌ها را تحت الاشعاع قرار می‌دهند. رویدادهای مناسکی نیز که یکی از مهمترین روش‌های اقامه شعائر دینی و انتقال مفاهیم ارزشی و اعتقادی به جامعه است، از این دست رویدادها است که مورد توجه قاطبه رسانه‌ها از جمله صداوسیما جمهوری اسلامی ایران قرار می‌گیرد؛ شواهد نیز نشان می‌دهد در سالهای اخیر به دلیل نقش موثری که در هدایت و تربیت مخاطب دارد، برنامه‌ها و تولیدات رسانه‌ای مناسکی رو به افزایش است. بررسی قوانین بالادستی صداوسیما از جمله قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران و همچنین دیدگاه رهبران انقلاب اسلامی نیز نشان می‌دهد که مهمترین رسالت و مأموریت این سازمان چه در حیطه کارکردهای عام رسانه‌ها (اطلاع رسانی، آموزش و سرگرمی) و چه در حوزه وظایف و کارکردهای خاص این رسانه در قبال مخاطبین خود مسئولیت تربیت انسانی و اسلامی و رساندن مخاطب تا مرز جانشینی خدا است، (مقدمه قانون خط مشی صدا و سیما ج.۱.ا)؛ حال با توجه به این رسالت مهم یعنی تربیت انسان متعالی (واعظی، ۱۴۰۱، ۴۸) و نقشی که آیین‌ها و شعائر دینی و مناسک اسلامی در تربیت انسان متعالی دارد، در کنار ساختار قانونی که این رسانه را زیر نظر رهبری انقلاب اسلامی قرار داده است، (اصل ۱۱۰ و ۱۷۵ قانون اساس ج.۱.ا) این موضوع مطرح می‌شود که صداوسیما به عنوان مؤثرترین رسانه و عامل تربیتی و واسطه بین مخاطب و رویدادهای مناسکی و آیینی، اولاً؛ در قبال رویدادهای مناسکی چه وظایفی دارد؟ ثانیاً؛ به منظور بهره‌مندی بیشتر و اثرگذاری بهتر و ایفای نقش تربیتی این نوع رویدادها، لازم است چه راهبردها و سیاست‌هایی را در تولیدات رسانه‌ای مناسکی رعایت نماید؟ بنابراین پرسش اصلی این تحقیق این است که، راهبردها و سیاست‌های حاکم بر تولیدات رسانه‌ای مناسکی صداوسیما ج.۱.ا براساس دیدگاه رهبران انقلاب اسلامی چیست؟ و این رسانه ملزم به رعایت چه رویکردها و الزاماتی برای تحقق دقیق مأموریت‌های خود در انعکاس رویدادهای مناسکی است؟

مفاهیم اساسی و ادبیات پژوهش

راهبرد؛

راهبرد را می‌توان یک برنامه کلی برای دستیابی به یک یا چند هدف دانست، دلیل این که وجود راهبرد دارای اهمیت و ارزش است این می‌باشد که منابع موجود برای دستیابی به اهداف معمولاً محدود است. راهبرد به طور کلی شامل تعیین اهداف و اولویت‌ها، تعیین اقدامات برای دستیابی به اهداف و بسیج منابع برای اجرای اقدامات است. (فریدمن^۱، ۲۰۱۳، صص ۸۰-۷۸) یک راهبرد توصیف می‌کند که چگونه اهداف توسط ابزار(منابع) به دست می‌آیند. (لیوسا^۲، ۲۰۲۰) ولادیمیر کوینت راهبرد را اینگونه تعریف می‌کند: «سیستمی از یافتن، تدوین و توسعه دکترینی که اگر صادقانه دنبال شود، موفقیت بلندمدت را تضمین می‌کند». (کوینت^۳، ۲۰۰۹، ۳۴) لذا می‌توان راهبرد را برنامه‌ای برای استفاده بهینه از منابع جهت رسیدن به اهداف مورد نظر تعریف نمود.

مناسک؛

مناسک در لغتنامه دهخدا به معنای: آداب، آیین‌ها، سنن، عبادات، عبادت‌ها، منسک‌ها، مراسم، نیایش‌ها، آمده است. قرآن کریم آداب و شعائر دینی را جزء خصوصیات همه ادیان و یکی از قدیمی‌ترین سنت‌های فرهنگی در هر جامعه می‌داند. به تعبیر قرآن کریم «لِکُلِّ أُمَّةٍ جَعَلْنَا مَنَسَكًا هُمْ نَاسِكُوهُ: برای هر امتی عبادتی قرار دادیم تا آن عبادت را انجام دهند.» (حج: ۶۷) چنانچه مردم‌شناسان نیز تأکید دارند هیچ جامعه شناخته شده‌ای نیست که در آن نوعی مراسم و آیین‌های دینی وجود نداشته باشد. گیدنز

1 . Freedman

2 . Luca

3 . Kvint

معتقد است: «اساسی ترین تحولات فکری از جمله تصور زمان و مکان نخستین بار بر حسب مقولات مذهبی تعریف شدند. برای مثال مفهوم زمان در آغاز از شمارش فواصل موجود بین مراسم دینی به وجود آمدند» (گیدنز، ۴۹۳، ۱۳۷۶).

برخی مناسک را هم معنی و مساوی شعائر اعم از شعائر اجتماعی، دینی و شیعی دانسته‌اند و معتقدند بزرگانی چون امام خمینی (ره) مرادشان از شعائر همان مناسک دینی است. (ذاکر صالحی، ۱۳۸۱، ش ۳۹) بر این اساس، شعائر دینی، هم از حیث اهمیت، هم قدمت و نیز میزان تأثیر و گستردگی در مجموعه شعائر مورد توجه صاحب نظران علوم اجتماعی بوده‌اند. بنابراین از این منظر، شعائر دینی یک ضلع از مثلث دین را تشکیل می‌دهد. بُعدی که بیشتر ناظر به جنبه‌های خارجی و ملموس دین است.

همه ادیان آئینی دارای مناسک و شعائر بوده‌اند. نمونه بارز و مشخص آن را در مسیحیت، مراسم تعمید، عشاء ربانی، صلیب، سرودخوانی و نیایش دسته‌جمعی است. (چلووسکی، ۵۷، ۱۳۶۷) نکته مهم در اینجا ذکر تنوع و تعداد آئین‌ها و شعائر دینی نیست، بلکه تذکر این مطلب است که این مناسک ارتباط و تعامل و هماهنگی تنگاتنگی با اصل و جوهره هر دین دارند. معمولاً تحریف در حقیقت و جوهره و محتوای هر دین به درهم شکستن قداست و اهمیت شعائر آن دین می‌انجامد و بالعکس، تهی شدن شعائر دینی از محتوای اصلی و اساسی هر دین نیز، کلیت آن مکتب و مذهب را بصورت جدی زیر سؤال می‌برد. نسبت شعائر دینی با اصل دین همانند نسبت شعاع نور خورشید به اصل خورشید است.

امام خمینی (ره) شعائر عاشورایی را ابزاری برای تداوم نهضت اسلامی دانسته و ضمن معرفی ابعاد وسیع این ابزار دینی - اجتماعی به تلاش برای افزایش کارآمدی آن پرداخته‌اند. ایشان در موارد متعددی از مجالس عزای حسینی و گریه و اجتماعات روضه‌خوانی تحت عنوان «حربه» نام برده‌اند که در اینجا ما از معادل فارسی آن (ابزار) یاد می‌کنیم. ایشان می‌فرمایند «گول این شیاطین که می‌خواهند این حربه را از دست شما بگیرند، نخورند... تکلیف آقایان است روضه بخوانند...» (امام خمینی، ۳۴۴، ۱۳۷۸) در سخنرانی دیگری یادآور می‌شوند رضاخان که این مجالس را تعطیل کرد منظورش این بود که این حربه را از دست ما بگیرد. (امام خمینی، ۳۴۴، ۱۳۷۸)

در مجموع، شعائر، بر سه مفهوم اطلاق شده است: عبادات و مناسک - مکان عبادات و مناسک - زمان عبادت. (ذاکر صالحی، ۱۳۸۱) نماز جمعه و جماعت، حج، مساجد، مکان‌های تعلیم اسلام و مبارزه علیه ظلم و تایید عدل و... همه از شعائر الله هستند. شهید ثانی شعائر اسلامی را مساوی با اذان، نماز، صوم، حج و جز آن که علامت اسلام باشد دانسته است. (شهید ثانی، ۱۷، ۱۳۶۸) شعائر شیعی طیف وسیعی از مراسم و مناسک را در برمی‌گیرد. از برگزاری محافل ذکر تا گریه (خواه بصورت فردی خواه گروهی) تا زیارت‌خوانی تا به راه انداختن مواکب و دستجات... همه این اشکال متضمن مفاهیمی چون سلوک میدانی در مسیر اقتدا به ائمه اطهار (س) و تفاعل حقیقی با اهداف متعالی آن بزرگواران، تجدید عهد و معرفت نسبت به آنان و اعلام نفرت نسبت به ظلم و ظالم و دعوت و حرکت جمع به سوی اهداف این هدایتگران بزرگ الهی است.

دیدگاه دیگری برای دین دو رکن قائل است: باورها و اعمال؛ (جلالی مقدم، ۱۳۷۹) باورها وضعیتی از عقاید و اعمال شیوه‌ای از کنش اجتماعی است. بخشی از کنشهای دینی که مراسم و مناسک هستند، جزء لاینفک و مهم دین محسوب می‌شوند که می‌تواند منشأ تحولات فراوانی در عرصه حیات اجتماعی باشند. به عقیده برخی از جامعه‌شناسان برای فهم جامعه‌شناسی دین، شعائر و آداب از اهمیت بیشتری برخوردارند. نظریه معروف دورکیم هدایت میکند که مناسک دینی کنشهای متقابل متمرکز شده‌ای است که حول محور نمادی شکل گرفته است. انسان ذاتاً اجتماعی به عنوان موجودی متفکر، همواره به دنبال راههایی برای خروج از انزوا و پناه بردن به جمع است؛ چرا که جامعه او را به آرامش میرساند. از زمانهای قدیم متفکران یونان باستان و جامعه‌شناسانی مانند دورکیم بر این امر تأکید کرده‌اند به گونه ای که بزرگترین شکنجه برای انسان، زندگی در انزوا و به دور از جمع است. (جلالی مقدم، ۱۳۷۹) مناسک دینی در کنار دیگر کارکردهای خود، زمینه‌هایی برای تقویت ارتباط و تعامل با دیگران فراهم کرده است.

محققین برای مناسک و شعائر مذهبی کارکردهایی ذکر کرده اند: (ذاکر صالحی، ۳۶، ۱۳۸۱)

۱. الگو سازی: شعائر مذهبی از طریق تحریک عواطف و همچنین جنبه‌های ادراکی - عقلی به تعظیم الگوها دست می‌زنند. آنها به زمان‌ها - مکان‌ها - افراد و خصوصاً اعمال، تقدس می‌بخشند و از طریق همانند سازی (شبیه) و مشارکت دادن

- مخاطبین در واقعه بصورتی بسیار قوی عمل الگو سازی را به انجام می‌رسانند. در همه اشکال شاعر حسین(هم در اشکال نمایشی و هم در اشکال خطابی و محاوره‌ای) امام حسین(ع) محور این الگوسازی است.
۲. تقویت حافظه فرهنگی امت: شاعر حسین با توجه به شکل و قالب برگزاری، همچنین محتوای پیام‌هایش یک نوع اعلام موجودیت و مانور فرهنگی به منظور تجدید حیات شیعه است.
۳. کمک به ایجاد ارتباط و رفتار جمعی: همه این‌ها بعنوان ابزاری در خدمت نیل به اهداف نهضت اسلامی و سرنگونی حکومت‌های جور و پیدا کردن اشکال ابراز مخالفت با حکومت ظلمه کاربرد پیدا می‌کنند. علاوه بر ابعاد سلبی، ایجاد ارتباط جمعی و یا بروز رفتار جمعی که شاعر، آن را تسریع می‌بخشد ممکن است جنبه ایجابی نیز داشته باشد. از قبیل اتصال معنوی به ائمه و معرفت نسبت به آنان.
۴. توسعه کمی و کیفی هنر مذهبی: این هنرها طیف وسیعی از قبیل شعر و نثر، خطابه، خوشنویسی، نقاشی، موسیقی، پرده‌خوانی، شبیه‌خوانی و... را شامل می‌شود.
۵. حفظ هوشیاری سیاسی مسلمین و توسعه روح حماسی و تحقق اصل تولی و تبری.
۶. دامن زدن به شور دینی و جلوگیری از بروز ضعف در ایمان دینی و نهادهای مذهبی.
- نظر به چنین اهمیتی، این پژوهش با توجه به ویژگی‌های منحصر به فرد مراسم و مناسک دینی، به دنبال ارائه راهبردها و راهکارهایی بر اساس دیدگاه رهبران انقلاب اسلامی برای تولیدات رسانه ای مناسکی در صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران براساس دیدگاه رهبران انقلاب اسلامی است.

دیدگاه رهبران انقلاب اسلامی؛

منظور دیدگاه امام خمینی(ره) و آیت‌الله خامنه‌ای به عنوان رهبران انقلاب اسلامی است که در این پژوهش شامل آن دسته از نظرات و دیدگاه‌های ایشان در مورد رسانه‌ها به طور اعم و رسانه صداوسیما ج.ا.ا به صورت اخص و همچنین آراء و نظریات ایشان که به صورت مستقیم و یا غیرمستقیم به این تحقیق مرتبط است می‌باشد. زیرا حسب قوانین بالادستی برای رسیدن به مدل مورد نظر در ترسیم رسانه طراز انقلاب اسلامی، یکی از معیارها و شاخصه‌ها؛ آراء و نظرات رهبران جمهوری اسلامی ایران، حضرت امام خمینی(ره) و رهبر معظم انقلاب اسلامی، آیت‌الله خامنه‌ای است که در جایگاه هدایت و رهبری، هم انقلاب اسلامی را و هم افق‌های پیش روی انقلاب را بهتر از دیگران تبیین نموده و می‌توانند رصد نمایند. (واعظی، ۱۳۸۱، ۱۰۳)

پیشینه

بررسی‌ها نشان می‌دهد که در حوزه موضوع مورد تحقیق به صورت مستقیم پژوهشی انجام نشده است اما در پیرامون موضوع مناسک و ارزشهای دینی برخی تحقیقات و پژوهش‌ها صورت گرفته است. "تحلیل جامعه شناختی از مراسم و مناسک دینی با تأکید بر مراسم عاشورا"، عنوان پژوهشی به قلم آقایان غلامرضا جمشیدیها و علیرضا قبادی(۱۳۸۶) است؛ نویسندگان به این نتیجه رسیده‌اند که مراسم و مناسک در جامعه ما با توجه به برگزاری آنها در سطح گسترده‌ای در سراسر کشور و در تمام محله‌های شهری و روستایی و با حضور گسترده اقشار از گروههای مختلف و همچنین پیوندشان با ارزشها و هنجارهای دینی به گونه‌ای است که بخش عمده‌ای از ساختارهای فرهنگی را شکل داده و بر نظام اجتماعی و شخصیتی تأثیر دارند. این پژوهش ضمن بررسی مراسم و مناسک در حوزه جامعه شناسی دین با رویکردی کارکردگرایانه و عملکردی به مراسم عاشورا (به عنوان نمونه) پرداخته است.

"جایگاه شاعر مذهبی در حرکت احیاء دینی امام خمینی"، عنوان تحقیق دیگری است که توسط غلامرضا ذاکر صالحی انجام شده است؛ نویسنده در سه بخش «تعاریف»، «تبیین» و «پیشنهادهای» ضمن پرداخت مختصری از واژه شاعر و پیشینه و کارکرد آن، ابعاد مختلف دیدگاه‌های امام خمینی(ره) را پیرامون این بحث دسته‌بندی و تبیین نموده و در نهایت پیشنهاداتی را در راستای استمرار تحقق این دیدگاه‌ها بمنظور بهره‌گیری مؤثرتر از ابزار شاعر دینی در راستای حرکت احیاء دینی ارائه کرده است. (ذاکرحالهی، ۱۳۸۱، ۳۹)

زارع غیاث آبادی (۱۳۹۴) پژوهشی با عنوان "رسانه و دینداری در جوانان" انجام داده‌اند. مهمترین نتایج در مورد میزان اعتقادات، عواطف و مناسک دینی نشان می‌دهد که جوانان مورد مطالعه از لحاظ دینداری دارای میانگینی بالاتر از حد متوسط هستند. نتایج حاصله، گویای ارتباط مستقیم استفاده از رسانه ملی و دینداری جوانان و ارتباط منفی استفاده از ماهواره و دین‌گریزی بوده است. فروزان و نقیب السادات (۱۳۹۵) پژوهشی با عنوان "کارکرد تربیتی رسانه؛ گفتمان نوین ارتباطی مبتنی بر اندیشه اسلامی در ایران" انجام داده و درصدد ارائه پاسخی متقن به این سؤال اساسی میباشند که مفهوم ارتباطات تربیت محور چیست؟ و در ادامه این مفهوم مبتنی بر چه شاخصهایی است؟ نظریه‌های مورد استفاده در این مقاله، مبتنی بر نظریه‌های تربیت اسلامی علامه مطهری و ارتباطات دینی حمید مولانا است.

فصلنامه «پژوهش و سنجش» در شماره‌های ۳۵ و ۳۶ به موضوع دین و رسانه اختصاص یافته است. تلاش دست اندرکاران این فصلنامه بر این بوده تا مقالات متعددی از صاحب نظران و محققان در هر دو عرصه دین و رسانه را جمع‌آوری و در مجله خود انعکاس دهند؛

اگر چه اغلب این تحقیقات به موضوع مناسک پرداخته‌اند و برخی هم در مورد رابطه دین و رسانه هستند اما هیچ یک به نوع پردازش و پرداخت مناسک در رسانه و تولیدات رسانه ای متناسب با رویدادهای مناسکی که از اثربخشی بیشتری برخوردار باشند نپرداخته‌اند؛ لذا موضوع تحقیق حاضر در این حوزه است.

روش‌شناسی

روش انجام پژوهش حاضر، روش کیفی مبتنی بر رویکرد تحلیلی متن و تجزیه و تحلیل اطلاعات زمینه‌ای و تحلیل مضمون است. تحلیل مضمونی^۱ روشی برای شناخت، تحلیل و گزارش الگوهای موجود در داده‌های کیفی است. این روش، فرآیند یا ابزاری برای تحلیل داده‌های متنی است و داده‌های پراکنده و متنوع را به داده‌هایی غنی و تفصیلی تبدیل می‌کند. (براون و کلارک^۲، ۲۰۰۶) تحلیل مضمون صرفاً روش کیفی خاصی نیست بلکه فرآیندی است که می‌تواند در اکثر روش‌های کیفی به کار رود. به طور کلی تحلیل مضمون روشی برای دیدن متن، برداشت و درک مناسب از اطلاعات ظاهراً نامرتبط، تحلیل اطلاعات کیفی، مشاهده نظام‌مند شخص، تعامل، گروه، موقعیت، سازمان و یا فرهنگ، تبدیل داده‌های کیفی به داده‌های کمی است. (جعفری و همکاران، ۱۳۹۰، ۱۵۳) هدف از تحقیق، ضمن بیان مسئولیت‌های رسانه در قبال رویدادهای مناسکی، ارائه پیشنهادات کاربردی جهت بهره‌مندی از راهبردها و سیاست‌های حاکم بر تولیدات رسانه‌ای مناسکی صد اوسیمای ج.ا.ا براساس دیدگاه رهبران انقلاب اسلامی به منظور بهره‌مندی بیشتر و اثرگذاری بهتر و ایفای نقش تربیتی رسانه و انتقال درست حقیقت رویدادهای مناسکی به مخاطبین است. شیوه جمع‌آوری داده‌ها، اسنادی و با توجه به ماهیت و نوع موضوع مورد مطالعه، گردآوری اطلاعات از روش‌های گوناگون و بر مبنای روش کتابخانه‌ای و اینترنتی صورت پذیرفته است.

در این پژوهش با استفاده از روش دلالت پژوهی رسانه‌ای، ابتدا از روش تحلیل مضمون و سپس از روش دلالت پژوهشی استفاده خواهیم کرد. به این صورت که با استفاده از شیوه استقرایی به تفسیر و یکپارچه سازی مفاهیم در سه مرحله می‌پردازیم:

۱. مضامین پایه‌ای: پایه و اساس هر پدیده که از متن بیرون کشیده می‌شود.
۲. مضامین سازمان دهنده: به دسته بندی مضامین پایه‌ای و تلخیص آن‌ها به اصول کلی و انتزاعی گفته می‌شود.
۳. مضامین فراگیر: مضامین جامعی است که در قالب استعاره‌های اساسی حاکم بر کل متن می‌باشد. (آتروید- استرلینگ^۳، ۲۰۰۱)

1. Thematic Analysis.

2. Braun & Clarke.

3 Stirling-Attride

در مرحله اول: بیانات رهبران انقلاب اسلامی را تحلیل مضمون نموده و از متن فرمایشات، جدولی جداگانه بر اساس مضامین پایه‌ای استخراج و جانمایی گردید.

در مرحله دوم: بعد از استخراج و تحلیل مضامین پایه‌ای از بیانات رهبران انقلاب اسلامی و بررسی محتوایی، در نهایت مضامین سازمان دهنده با احصاء وجوه مشترک و ارتباطات معنایی در قالب مضامین فراگیر طبقه بندی شدند.

در مرحله سوم: در این مرحله از تحلیل مضمونی سعی می‌شود با سازماندهی مجدد مضامین اولیه یا همان مضامین پایه‌ای به مضامین انتزاعی‌تری دست یابیم که ما را به مضمون‌های اصلی تر، فراگیرتر و مرکزی تر رهنمون سازد.

همچنین در این مرحله با استفاده از الگوی اثرگذاری محتوایی بر مخاطب، تلاقی معنادار دو حوزه دیدگاه رهبران انقلاب اسلامی که با استفاده از اصل تعمیم کل به جزء و برعکس در مورد رویدادهای مناسکی به دست آمده است، با الگوی اثرگذاری رسانه، راهبردها و سیاست‌ها و اهداف حاکم بر تولیدات رسانه‌ای مناسکی ارائه می‌گردد.

الگوی اثرگذاری محتوای رسانه به این معنا است که اصولاً تولیدات رسانه از جمله صداوسیما به منظور اثرگذاری بر مخاطب است. آنچه محتوای رسانه عرضه می‌کند، نفوذ و اثر است و آنچه از اثر محتوای رسانه بر مخاطب اعمال می‌شود، تأثیر رسانه‌ای است؛ از این رو تأثیرات ناشی از نفوذ رسانه عبارت است از همان چیزهایی که به عنوان نتایج- حال چه به صورت جزئی یا کلی و یا مستقیم و یا غیر مستقیم- از نفوذ رسانه‌ای ناشی میشوند. (پتر، ۲۰۱۲، ۳۸)^۱

تأثیرات محتوای رسانه را می‌توان به سه دسته: خروجی^۲، ره‌آورد^۳ و پیامد^۴ تقسیم کرد. منظور از خروجی نتایج بلا واسطه و فوری حاصل از محتوای رسانه است. ره‌آورد تأثیرات کوتاه مدت و میان مدت حاصل از محتوا است که نوعاً افراد با هدف تحقق ره‌آوردها اقدام به تولید محتوا می‌کنند. پیامد نیز از اثرات بلند مدت خواسته یا ناخواسته حاصل از محتوای رسانه بر مخاطبان شکل می‌گیرد. در اینجا به مجموع خروجی، ره‌آورد و پیامد تأثیر گفته می‌شود. (استفل بیم و کورین، ۲۰۱۴، ۱۵۸)^۵ تأثیرات رسانه‌ای را می‌توان بر اساس ارزش تأثیرات، مثبت در برابر منفی؛ زمان بندی اثرگذاری، فوری در مقابل بلند مدت؛ دوام تأثیرات، موقت در برابر دائم؛ میزان تغییر، تغییر در برابر تقویت؛ قصد تأثیر، عمدی در برابر غیر عمدی؛ میزان ارتباط، تأثیرات مستقیم در برابر غیر مستقیم؛ و قابلیت وضوح، قابل مشاهده یا پنهان؛ طبقه بندی کرد.

این تحقیق شامل بیانات رهبران انقلاب اسلامی در مورد رسانه‌ها بویژه صداوسیما جمهوری اسلامی ایران است. واحد تحلیل نیز مضمون سخنان آنها است. روش انتخاب نمونه هدفمند و منطبق با موضوع تحقیق است. همچنین، بر اساس قاعده تعمیم کل به جزء و بالعکس از مطالب مرتبط با موضوع نیز استفاده شده است.

یافته‌ها

اطلاع رسانی، آموزش و سرگرمی از جمله مهمترین کارویژه‌های رسانه‌هاست؛ این مسئولیت‌ها برای صداوسیما جمهوری اسلامی ایران بر اساس منظومه فکری انقلاب اسلامی، بر بستر تربیت انسانی و اسلامی برای رساندن مخاطب تا مرز جانشینی خدا تبیین و ترسیم شده است. (مقدمه قانون خط مشی صدا و سیما، ج ۱). همین رویکرد، علاوه بر اینکه ماهیت و هویت صداوسیما را متفاوت از سایر رسانه‌ها، دینی و ارزشگرا و مسئولیت محور کرده است، برای آن نیز اهداف، مأموریت‌ها و وظایفی با رعایت الزاماتی ترسیم نموده است. (واعظی، ۱۴۰۱، ۱۲۲) در زمینه تولیدات مناسکی نیز میتوان هم به صورت اعم و هم به صورت خاص به دیدگاهها و نظرات رهبران انقلاب اسلامی دست یافت. بنابراین نظرات و دیدگاه‌های رهبر معظم انقلاب اسلامی در مورد

^۱ . Potter

^۲ . outputs

^۳ . outcomes

^۴ . Impact

^۵ . Stufflebeam & Coryn

رسانه ها به طور اعم و رسانه صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران به صورت اخص و همچنین آراء و نظریات ایشان که به صورت مستقیم و یا غیرمستقیم به این تحقیق مرتبط باشد مورد بررسی و تحقیق قرار گرفته است.

جدول شماره ۱: نمونه متون اولیه استفاده شده در تحقیق

ردیف	نقل قول	مضامین پایه
۱	به وسیله همین صدا و سیما، به وسیله مطبوعات، به وسیله گروه هایی که در خارج می روند، اسلام را آن طوری که هست معرفی کنیم. (امام خمینی، ۱۳۷۸، ۳۶۴)	معرفی صحیح اسلام
۲	شرط همه مناسک و موافق برای رسیدن به آرزوهای فطری و آمال انسانی، اجتماع همه مسلمانان در این مراحل و موافق و وحدت کلمه تمامی طوایف مسلمین است، بدون اعتنا به زبان و رنگ و قبیله و طایفه و مرز و بوم و عصبیت های جاهلی، و هماهنگ خروشدن بر دشمن مشترک. (امام خمینی، ۱۳۷۸، ۱۹)	مناسک و موافق برای رسیدن به آرزوهای فطری و آمال انسانی وحدت کلمه تمامی طوایف مسلمین
۳	گول این شیاطین که می خواهند این حربه را از دست شما بگیرند، نخورند... تکلیف آقایان است روضه بخوانند... (امام خمینی، ۱۳۷۸، ۳۴۴)	ابزار قدرت اسلام و انقلاب
۴	رضاخان که این مجالس را تعطیل کرد منظورش این بود که این حربه را از دست ما بگیرد. (امام خمینی، ۱۳۷۸، ۳۴۴)	ابزار مبارزه است
۵	تکلیف مردم است دسته های سینه زنی شکوهمند بیرون بیاورند البته از چیزهایی که مثلاً برخلاف است پرهیز کنند. (امام خمینی، ۱۳۷۸، ۱۷)	پرهیز از رفتارهای خلاف شرع
۶	تمام این وحدت کلمه ای که مبدأ پیروزی ما شد بخاطر این مجالس عزا و این مجالس سوگواری و این مجالس تبلیغ و ترویج اسلام شد. (امام خمینی، ۱۳۷۸، ۳۴۴)	باعث وحدت کلمه شود
۷	دسته ها بیرون بیایند سینه بزنند هر کاری می کردند بکنند. اجتماعاتشان را حفظ کنند. این اجتماعات، این هماهنگی هاست که ما را نگه داشته. (امام خمینی، ۱۳۷۸، همان)	حفظ اجتماعات آیینی
۸	در آخر منبر روضه بخوانند و زیاد بخوانند. دو کلمه نباشد. همانطوریکه در سابق عمل می شد. روضه خوانی بشود. مرثیه گفته بشود. شعر و نثر در فضایل اهل بیت و در مصائب آنها گفته بشود تا این مردم مهیا باشند در صحنه باشند. (امام خمینی، ۱۳۷۸، ج ۱، ۵۳)	ابزاری برای حضور مردم در صحنه اجتماعی برافراشتن بیرق است
۹	باید این سنت ها را حفظ کنید. البته اگر چنانچه یک چیزهای ناروایی سابق بوده است و دست اشخاص بی اطلاع از مسائل اسلام بوده، آنها باید یک قدری تصفیه بشود. (امام خمینی، ۱۳۷۸، ۳۴۴)	تصفیه رفتارهای ناروا از این مراسم
۱۰	همان دستجات سنتی با حفظ جهات شرعی اسلامی. (امام خمینی، ۱۳۷۸، ج ۵، ۱۴۶)	حفظ جهات شرعی
۱۱	اینجا باید یک سخنی هم در خصوص عزاداری و مجالسی که بنام حسین بن علی (ع) بپا می شود بگوئیم؛ ما و هیچیک از دینداران نمی گوئیم که با این اسم هر کس هر کاری می کند خوبست. چه بسا علماء بزرگ و دانشمندان بسیاری از این کارها را ناروا دانسته و به نوبه خود از آن جلوگیری کردند. چنانچه همه می دانیم که در بیست و چند سال پیش از این، عالم عامل بزرگوار مرحوم حاج شیخ عبدالکریم که از بزرگترین روحانیون شیعه بود، در قم شبیه خوانی را منع کرد و یکی از مجالس بسیار بزرگ را مبدل به روضه خوانی کرد و روحانیین و دانشمندان دیگر هم چیزهایی که برخلاف دستور دین بوده منع کرده و می کنند. (امام خمینی، ۱۳۷۸، ج ۱، ۳۴۴)	مناسک برخلاف دستور دین نباشد
۱۲	مجالس بزرگداشت سید مظلومان و سرور آزادگان... هرچه باشکوه تر و فشرده تر برپا شود و بیرق های خونین عاشورا به علامت حلول روز انتقام مظلوم از ظالم، هرچه بیشتر افراشته شود. (امام خمینی، ۱۳۷۸، ۵۳، ۱۷)	برگزاری باشکوه مناسک
۱۳	اصل اساسی در باب اداره رادیو و تلویزیون این هدف هاست: مامی خواهیم مردم متدین بشوند، یعنی دینی شدن مردم یکی از هدف هاست. (آیت الله خامنه ای، ۱۳۶۰/۱۲/۰۷)	دینی شدن مردم

۱۴	رادیو و تلویزیون اصلاً برای ساختن انسان باب اسلام و انقلاب است و غیر از این نیست، یعنی هیچ هدفی فراتر و بالاتر از این هدف وجود ندارد. (آیت الله خامنه ای: ۱۳۷۰/۱۱/۰۸)	تربیت انسان ناب اسلام و انقلاب
۱۵	صدا و سیما در زمینه پرورش و گسترش و تفهیم و تبیین فضیلت های اخلاقی باید برنامه ریزی کند؛ یکی از اهداف صدا و سیما در همه برنامه ها باید این باشد. (آیت الله خامنه ای: ۱۳۸۸/۰۴/۲۹)	پرورش فضیلت های اخلاقی
۱۶	طبیعتاً از وظایف صدا و سیما، ارتقاء معرفت دینی و ایمان دینی است. (آیت الله خامنه ای: ۱۳۸۳/۰۹/۱۱)	ارتقاء معرفت دینی
۱۷	باید توجه داشت ایمانی که مردم پیدا می کنند، سست، عوامانه، سطحی و قشری نباشد؛ بشدت از این پرهیز شود. (آیت الله خامنه ای: ۱۳۸۳/۰۹/۱۱)	ایمان قوی و غیر عوامانه
۱۸	اكتفا نشود به تغلیظ احساسات مردم و تشریفات افراطی. تأکید بر این چیزها به طور افراطی، اصلاً مفید نیست و به هیچ وجه تبلیغ دین محسوب نمی شود. (آیت الله خامنه ای: ۱۳۸۳/۰۹/۱۱)	پرهیز از افراط و احساسات غلیظ
۱۹	بیان دینی و تبیین دینی باید شبیه زدا، روشن، قوی، هنرمندانه و متنوع باشد؛ شبیه زدا، متنوع و کلیشه یی نباشد. بیان دینی باید در همه ی سطوح، صحیح باشد. (آیت الله خامنه ای: ۱۳۸۳/۰۹/۱۱)	شبیه زدا، قوی، روشن، متنوع و هنرمندانه. کلیشه ای و شبیه زدا نباشد
۲۰	برای مراسم دینی، اعیاد و عزاداری ها برنامه ریزی هوشمندانه بشود. (آیت الله خامنه ای: ۱۳۸۳/۰۹/۱۱)	برنامه ریزی هوشمندانه
۲۱	اگر برنامه های دینی خوب ادا شود، فایده دارد؛ اما اگر بد ادا شود، خنثی نیست؛ نتیجه بد دارد. (آیت الله خامنه ای: ۱۳۸۳/۰۹/۱۱)	برنامه دینی خنثی نیست یا خوب است یا بد
۲۲	اولین نکته این است که شما در همه ی برنامه ها نگرش به محتوا را الزامی کنید؛ همه برنامه های شما باید پیام داشته باشد. (آیت الله خامنه ای: ۱۳۸۳/۰۹/۱۱)	الزام توجه به محتوا ضرورت داشتن پیام
۲۳	باید آهنگ کلی برنامه ها یکی باشد و در بین آنها تناقض دیده نشود. (آیت الله خامنه ای: ۱۳۸۳/۰۹/۱۱)	ممنوعیت پیام های متناقض
۲۴	نظارت کیفی را فقط به ملاحظات فقهی و شرعی محدود نکنید؛ مثلاً مراقبت کنیم دو هنرپیشه ی پسر و دختر در خلال بازی دستشان به هم نخورد؛ یا وقتی روی صندلی می نشینند، فاصله ی بینشان باشد؛ اینها حتماً لازم است و به شکل هوشمندانه تر و دقیق تری هم لازم است؛ اما فقط اینها نیست؛ باید بر محتوا هم نظارت کیفی باشد. (آیت الله خامنه ای: ۱۳۸۳/۰۹/۱۱)	نظارت فراتر از ملاحظات فقهی
۲۵	تأثیر برنامه را در مخاطب در نظر بگیرید، نه فقط افزایش بیننده را. (آیت الله خامنه ای: ۱۳۸۳/۰۹/۱۱)	تقدم تأثیر بر مخاطب بر جذب او
۲۶	بخصوص این دو رادیو [رادیو معارف و رادیو قرآن] صبغه مذهبی دارد، باید برنامه هایش جزو فاخرترین ها باشد. این دو رادیو در موسیقی هاشان از ساز استفاده نمی کنند و این تقید را دارند - که خوب هم است - اما چون از آواز استفاده می کنند، باید این آواز از خوش صداترین، خوش آهنگ ترین و خوش مضمون ترین ها باشد. صدای بد، صدای نخرانیده و دسته جمعی های بی ربط، مطلقاً باید وجود نداشته باشد. باید بهترین ها را در این جا جمع کرد؛ (آیت الله خامنه ای: ۱۳۸۳/۰۹/۱۱)	برنامه های فاخر
۲۷	القاء غیر مستقیم پیامها و مفاهیم است. در این زمینه، بارها و سالها مطالبی گفته ایم. من می بینم گاهی اوقات در فیلمهای خارجی پخش شده، پیامهای فرهنگی و گاهی پیامهای دینی عجیبی وجود دارد که انسان اصلاً احساس هم نمی کند. هنراین است که انسان مطلب را به شیواترین شکل و به مؤثرترین نحو بیان کند؛ اما هیچ در طرف مقابل حالت امتناع به وجود نیاورد. (آیت الله خامنه ای: ۱۳۸۳/۰۹/۱۱)	القای غیر مستقیم پیام
۲۸	در برنامه های آن اعم از فرهنگی، دینی، اجتماعی، آموزشی، سیاسی، علمی و غیره، سیاست و خط مشی سنجیده و درست و برخوردار از استحکام منطقی حاکم باشد تا صدا و سیما به معنای حقیقی کلمه، دانشگاه و وسیله ی رشد فکری و علمی و هدایت دینی و عملی جامعه گردد. (آیت الله خامنه ای: ۱۳۷۱/۵/۶)	سیاست سنجیده استحکام منطقی رشد فکری و علمی هدایت دینی و علمی

۲۹	حقیقتاً بایستی مفاهیم و معارف اسلامی پخش و منعکس بشود. (آیت الله خامنه ای: ۱۳۶۹/۵/۷)	
۳۰	جهت گیری به سمت وحدت ملی، ایجاد امید، نشان دادن افق های روشنی که در پیش روی ملت ماست. (آیت الله خامنه ای: ۱۳۸۳/۰۲/۲۸)	وحدت ملی، ایجاد امید، نشان دادن افق های روشن
۳۱	امروز همه افراد - چه کسانی که بیاناتشان در حوزه های وسیع کاربرد دارد، چه کسانی که در حوزه های کوچک تر سخنانشان مؤثر واقع می شود؛ مثل مدرسه و کلاس و دانشگاه و محیط های کارگری و غیره - مسئولند و اگر دیدند حقایق و محکومات اسلام و انقلاب مورد تحریف قرار می گیرد، وظیفه دارند تبیین کنند. نباید سکوت کنند. (آیت الله خامنه ای: ۱۳۸۰/۳/۱۴)	جولوگیری از تحریف حقایق و محکومات اسلام و انقلاب
۳۲	در رأس برنامه های دعوت اسلامی، سه چیز از همه مهم تر است که در آیات کریمه قرآن به آنها تصریح شده است: علم و حکمت، تزکیه و اخلاق، و عدالت و انصاف. (آیت الله خامنه ای: ۸۶/۵/۲۰)	علم و حکمت، تزکیه و اخلاق، و عدالت و انصاف
۳۳	هدف این است که ما صدا و سیما را به آن اوج و کمالی برسانیم که کلیه برنامه های آن، با بهترین کیفیت ها، در جهت رسوخ و نفوذ دادن اندیشه اسلام ناب و همه ملحقاش - از اخلاق و عمل - در زندگی مخاطباناش باشد تا به حد کمال برسد. (آیت الله خامنه ای: ۶۹/۱۲/۱۴)	رسوخ و نفوذ دادن اندیشه اسلام ناب و همه ملحقاش رساندن مخاطب تا حد کمال
۳۴	اگر نشر و تعلیم اسلام به وسیله صدا و سیما در جامعه اسلامی انجام نگیرد، یقیناً جامعه اسلامی در راه رسیدن به هدف اصلی خود که اسلامی شدن است، مؤثرترین ابزار را از دست داده است. (آیت الله خامنه ای: ۶۴/۹/۸)	صداوسیما مهمترین ابزار اسلامی شدن جامعه
۳۵	در مباحث اسلامی، به کیفیت و عمق و الوایی مطلب توجه شود و از طرح مطالب ضعیف آمیخته به اوهام و علایق شخصی پرهیز گردد. (آیت الله خامنه ای: ۷۰/۱۲/۱۳)	پرهیز از طرح مطالب ضعیف پرهیز از طرح مطالب آمیخته به اوهام و علایق شخصی
۳۶	مسئله دیگر، مسئله روضه هاست. روضه خوانی و سینه زنی باید باشد، اما نه در هر عزایی. این را بدانید که روضه خواندن و گریه کردن - آن سنت سنی - مربوط به همه ائمه نیست؛ متعلق به بعضی از ائمه است. حالا یک وقت در جمع و مجلسی کسی روضه ای می خواند، عده ای دلشان نرم می شود و گریه می کنند؛ این عیبی ندارد. اصلاً عزاداری کردن یک حرف است، روضه خوانی و سینه زنی راه انداختن یک حرف دیگر است. روضه خوانی و سینه زنی راه انداختن مخصوص امام حسین است. حداکثر مربوط به بعضی از ائمه است؛ آن هم نه به این وسعت. (آیت الله خامنه ای: ۷۰/۱۲/۱۳)	روضه خوانی و سینه زنی مخصوص امام حسین نه در هر عزایی
۳۷	زمینه ساز تحقق هدف نهایی امت اسلامی یعنی تشکیل تمدن عظیم و نوین اسلامی باشد. آیت الله خامنه ای: ۱۳۹۸/۰۶/۲۷)	زمینه ساز تحقق هدف نهایی امت اسلامی
۳۸	پیوندهای مستحکم میان مسلمانان اعم از شیعه و سنی و ملیتها و اقوام مختلف، در این راه پیمایی بیشتر شود. (آیت الله خامنه ای: ۱۳۹۸/۰۶/۲۷)	عامل وحدت و پیوند
۳۹	اگر ما با هم باشیم، کشورهای اسلامی، ملت های مسلمان - سنی و شیعه و فرق مختلف تسنن و تشیع - با یکدیگر دلهاشان صاف باشد، نسبت به یکدیگر سوءظن نداشته باشند، سوءنیت نداشته باشند، به یکدیگر اهانت نکنند، ببینید در دنیا چه اتفاقی خواهد افتاد؛ چه عزتی برای اسلام درست خواهد شد! وحدت؛ وحدت. (آیت الله خامنه ای ۱۳۹۳/۱۰/۱۹)	پرهیز از اقدامات تفرقه آمیز و تقویت وحدت کمک به عزت اسلامی
۴۰	جبهه تبلیغ، جبهه وسیعی است که در آن هنر و آموزش و علم و دین و دانشگاه و حوزه و وزارت ارشاد و صدا و سیما هستند وظیفه و مسئولیت بزرگ جامعه مداح این است که مطالبش پرمغز و پرمحتوا باشد و به شیوه درست این را اداره کند؛ هم در مصیبت و مدایح و هم در عزا و جشن. باید مطالب با شکل های مختلف و در قالب های مختلف بیاید. (آیت الله خامنه ای: دیدار با مداحان به مناسبت میلاد حضرت فاطمه (س)، ۸۳/۵/۱۷)	مطالب پرمغز و پرمحتوا
۴۱	در اینجا بحثی مطرح می شود که مخاطبان ما خواص و علما که نیستند؛ عامه مردم اند؛ این را چه کار کنیم؟ اتفاقاً هنر اینجا است. فرق است بین اینکه ما چیزی برای عموم درست کنیم و چیزی برای عوام درست کنیم شما باید ببینید که درست ترین حرف در باب توحید چیست، آن را بگویید؛ درست ترین و غیرقابل خدشه ترین و متین ترین حرف در باب قرآن و زندگی ائمه چیست، آن را بگویید. (آیت الله خامنه ای: ۷۰/۱۲/۱۳)	به کارگیری زبان ساده برای تفهیم مفاهیم اسلامی

۴۲	مأموریت محوری عبارت است از مدیریت و هدایت فکر، فرهنگ، روحیه، اخلاق رفتاری جامعه، جهت‌دهی به فکر و فرهنگ عمومی، آسیب‌زدایی از فکر و فرهنگ و اخلاق جامعه، تشویق به پیشرفت - یعنی روحیه دادن - و زدودن احساس عقب ماندگی. (آیت الله خامنه‌ای، ۱۳۸۳/۰۹/۱۱)	مدیریت و هدایت فکر فرهنگ روحیه اخلاقی رفتاری جامعه جهت‌دهی به فکر و فرهنگ عمومی آسیب‌زدایی از فکر و فرهنگ و اخلاق جامعه
----	---	--

بعد از استخراج مضامین پایه‌ای، این موارد در مضامین سازمان دهنده با احصاء وجوه مشترک و ارتباطات معنایی در قالب مضامین فراگیر طبقه‌بندی شدند. مضامین سازمان دهنده را براساس هرم رسانه‌ای بر آمده از دیدگاه رهبران انقلاب اسلامی که شامل هدف، پیام، محتوا و فرم میشود، تنظیم کردیم و مضامین فراگیر نیز بر اساس دیدگاه رهبران انقلاب اسلامی شامل: راهبردها، سیاستها، جهت‌گیریها و الزامات، تنظیم شده است. (واعظی، ۱۴۰۱، ۲۷۰)

منظور از اهداف آن دسته از هدف‌هایی است که در قوانین بالادستی و دیدگاه رهبران انقلاب اسلامی برای رسیدن به هدف غایی رسانه یعنی قرب الهی و ساخت انسان متعالی، تبیین شده است؛ بر اساس قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، چه آنچه در مقدمه این قانون و چه آنچه در اصول آن از جمله در اصل ۱۱۰ و ۱۷۵ قانون اساسی آمده، صداوسیما رسانه‌ای ارزشگرا، تکلیف‌گرا و مسئولیت‌محور است و مهمترین مأموریت و رسالت آن نیز تربیت انسان در طراز جانشینی خدا بر زمین است. (واعظی، ۱۴۰۱، ۴۷)

در واقع در پرتو نیل به این اهداف صداوسیما می‌تواند مخاطب را در مسیر قرب الهی به عنوان هدف اصلی و غایی قرار دهد؛ این اهداف زیر مجموعه هدف غایی و از جمله شاخص‌ها و مصادیقی است که رسانه به صورت دقیق‌تر و مشخص‌تر می‌تواند برای تحقق آنها هدف‌گذاری و برنامه‌ریزی کند.

براین اساس جدول شماره دو مبتنی بر موضوع و سوال اصلی تحقیق مفاهیم و مضامین پایه‌ای در دو بخش مضامین سازمان دهنده که شامل اهداف، ضرورتها، الزامات و رویکردهای تولیدات مناسکی رسانه میشود و مضامین راهبردی که شامل راهبردهای محتوایی و سیاست‌های حاکم بر تولیدات رسانه‌ای اعم از پیام، محتوا و فرم است، سازماندهی شده است در این تحقیق منظور از سیاست‌ها و مسئولیت‌های رسانه، آن دسته از سیاست‌هایی است که از دیدگاه رهبران انقلاب اسلامی برای تحقق اهداف صداوسیما تبیین و تعریف شده است. در واقع رسانه با انجام درست و دقیق این مسئولیت‌ها می‌تواند به اهداف ذکر شده برسد و آنها را محقق سازد تا در نتیجه تحقق اهداف به رسالت اصلی خود نایل گردد. جهت‌گیری‌ها، مسیرهایی است که رسانه برای تحقق اهداف و مأموریت خود باید طی کند؛ الزامات: ضرورت‌هایی است که برای تحقق مأموریت و رسیدن به اهداف کلان از مسیر تعیین شده در جهت‌گیری‌ها بیان شده است تا غایت امر که ساخت انسان متعالی است محقق شود.

جدول شماره ۲: تبدیل مضامین پایه‌ای به مضامین فراگیر

ردیف	مضامین پایه‌ای	مضامین سازمان دهنده	مضامین راهبردی
۱	دینی شدن مردم	اهداف:	راهبرد محتوایی:
۲	تربیت انسان ناب اسلام و انقلاب		
۳	پرورش فضیلت‌های اخلاقی		
۴	ارتقاء معرفت دینی		
۵	ایمان قوی و غیر عوامانه		
۶	رسوخ و نفوذ دادن اندیشه اسلام ناب و همه ملحق‌اتش		
۷	رساندن مخاطب تا حد کمال		
۸	مناسک و مواقف برای رسیدن به آرزوهای فطری و آمال انسانی		
۹	وحدت کلمه تمامی طوایف مسلمین		
۱۰	زمینه‌ساز تحقق هدف نهایی امت اسلامی		
		۱. تربیت مخاطب متدین	۱. اصالت تربیت مخاطب
		۲. ساختن انسان کامل	۲. تربیت انسان متعالی
		۳. احیای معارف دینی	۳. امت‌سازی
		۴. ساختن هویت اخلاقی	۴. احیای معارف دینی
		۵. تعمیق ایمان قلبی و عقلی	۵. هدایت دینی و علمی مخاطب
		۶. تحقق آمال انسانی	
		۷. وحدت و تشکیل امت اسلامی	

۱۱	معرفی صحیح اسلام	ضرورت پرداختن به موضوعات مناسکی:	سیاستهای کلی حاکم بر تولیدات مناسکی رسانه:
۱۲	پرهیز از افراط و احساسات غلیظ	۱. صداوسیما مهمترین ابزار اسلامی شدن جامعه	۱. پرهیز از افراط و تفریط
۱۳	برنامه دینی خنثی نیست یا خوب است یا بد	۲. نقش رسانه در فرهنگی سازی در جامعه	۲. شبهه زدایی
۱۴	سیاست سنجیده، مستحکم و منطقی	۳. رویدادهای مناسکی ابزار قدرت اسلام و انقلاب	۳. خنثی نباشد
۱۵	رشد فکری و علمی و هدایت دینی و علمی	۴. رویدادهای مناسکی ابزاری برای حضور مردم	۴. منطقی و مستحکم
۱۶	وحدت ملی، ایجاد امید نشان دادن افقهای روشن	۵. ضرورت حفظ آیین های اجتماعی و دینی	۵. تقویت وحدت ملی و اسلامی
۱۷	جلوگیری از تحریف حقایق و محکومات اسلام و انقلاب	۶. ضرورت ارتقاء سطح آگاهی و معرفت عمومی	۶. ایجاد امید و افق های روشن
۱۸	علم و حکمت، تزکیه و اخلاق، و عدالت و انصاف	مدیریت و هدایت فکر و فرهنگ و اخلاق رفتاری جامعه	۷. جلوگیری از تحریف
۱۹	شبهه زدا، قوی، روشن، متنوع و هنرمندانه.		۸. رعایت عدالت و انصاف
۲۰	پرهیز از طرح مطالب ضعیف	الزامات تولیدات مناسکی رسانه:	۹. پرهیز از اوهام و سلايق شخصی
۲۱	پرهیز از طرح مطالب آمیخته به اوهام و علایق شخصی	۱. الزام توجه به محتوا	۱۰. ترویج فضیلت های اخلاقی
۲۲	روضة خوانی و سینه زنی مخصوص امام حسین نه در هر عزایی	۲. ضرورت داشتن پیام	
۲۳	عامل وحدت و پیوند	۳. ممنوعیت پیام های متناقض	سیاستهای حاکم بر پیام در تولیدات مناسکی رسانه:
۲۴	کمک به عزت اسلامی	۴. حفظ اجتماعات آیینی	۱. خنثی نباشد
۲۵	ابزار قدرت اسلام و انقلاب	۵. برنامه ریزی هوشمندانه	۲. سنجیده و محکم
۲۶	تصفیه رفتارهای ناروا از این مراسم	۶. نظارت فراتر از ملاحظات فقهی	۳. منطقی
۲۷	حفظ جهات شرعی	۷. تقدم تدبیر بر مخاطب بر جذب آن	۴. تقویت هویت ملی و دینی
۲۸	پرهیز از رفتارهای خلاف شرع	۸. استفاده از تولیدات فاخر	۵. وحدت آفرین
۲۹	باعث وحدت کلمه شود	۹. القای غیر مستقیم پیام	۶. امید آفرین
۳۰	مطالب پر مغز و پرمحتوا	رویکردهای تولیدات مناسکی رسانه:	۷. روشن
۳۱	صداوسیما مهمترین ابزار اسلامی شدن جامعه	۱. تبیین حقایق و محکومات دین	۸. صحیح
۳۲	ابزار قدرت اسلام و انقلاب	۲. تزکیه و اخلاق	۹. متنوع
۳۳	ابزاری برای حضور مردم در صحنه اجتماعی	۳. وحدت ملی و اسلامی	۱۰. شبه زدا
۳۴	تاکید بر برگزاری باشکوه	۴. ایجاد امید	عزت آفرین
۳۵	حفظ اجتماعات آیینی	۵. عزت اسلامی	سیاستهای حاکم بر محتوا:
۳۶	ابزاری برای حضور مردم در صحنه اجتماعی	۶. حذف رفتارهای ناروا	۱. معرفی صحیح اسلام
۳۷	به کارگیری زبان ساده برای تفهیم مفاهیم اسلامی	۷. تقویت حضور مردمی	۲. پرهیز از افراط و تفریط
۳۸	برافراشتن بیرق	۸. احیای معارف دینی و اسلامی	۳. فرهنگ سازی در جامعه
۳۹	الزام توجه به محتوا ضرورت داشتن پیام	۹. شبهه زدایی	۴. شبهه زدایی
		۱۰. تبیین و تفکیک بین آیین ها و مناسک	۵. خنثی نباشد
			۶. منطقی و مستحکم

۴۰	ممنوعیت پیام های متناقض		۷. تقویت وحدت ملی و اسلامی
۴۱	نظارت فراتر از ملاحظات فقهی		
۴۲	تقدم تاثیر بر مخاطب بر جذب او		
۴۳	برنامه های فاخر		
۴۴	القای غیر مستقیم پیام		
۴۵	برنامه ریزی هوشمندانه		۹. جلوگیری از تحریف
۴۶	قدرت بی بدیل رسانه در فرهنگ سازی صحیح جامعه		۱۰. رعایت عدالت و انصاف
۴۷	رسانه دانشگاهی برای ارتقاء سطح آگاهی و معرفت عمومی		
۴۸	مدیریت و هدایت فکر فرهنگ روحیه اخلاق رفتاری جامعه جهت دهی به فکر و فرهنگ عمومی		
۴۹	آسیب‌زدایی از فکر و فرهنگ و اخلاق جامعه		
			۱۱. بهره مندی از معارف ناب انسانی و اسلامی
			سیاست های حاکم بر فرم:
			۱. متنوع و هنرمندانه
			۲. رعایت جهت شرعی
			۳. استفاده از المانها مثل بیرق
			۴. زبان ساده و رسا و قابل فهم برای همه
			۵. مردمی و اجتماعی

بحث و نتیجه گیری

رویدادهای مناسکی در ادبیات دینی و اسلامی به عنوان شعائر و آیین و مناسک یاد می‌شود؛ رویکردی جمعی دارد و ضلع دیگری از دینداری و ارزش‌های دینی است و چه بسا بتوان آن را به عنوان اقامه دین یاد کرد؛ بررسی و تحلیل دیدگاه رهبران انقلاب اسلامی نیز نشان می‌دهد مراد از مناسک از منظر ایشان همان آیین‌ها و شعائر دینی و اسلامی است که اتفاقاً بیشتر جنبه اجتماعی دارد. از آنجا که رسانه نیز یک نهاد و پدیده اجتماعی است و کارکردهایی اجتماعی نیز برای آن در قبال مخاطبین تعریف می‌شود، طبیعتاً ارتباطی جدی با رویدادهای مناسکی و آیینی دارد؛ این موضوع در مورد صداوسیما جمهوری اسلامی ایران از اهمیتی مضاعفی برخوردار است؛ زیرا بر اساس قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، این رسانه ارزشگرا، تکلیف‌گرا و مسئولیت محور است و مهمترین مأموریت و رسالت آن نیز تربیت انسان در طراز جانشینی خدا بر زمین است. براساس همین قانون، صداوسیما زیر نظر رهبری انقلاب اداره می‌شود که بدین طریق لازم است مجری بیانات و رهنمودها ایشان در همه حوزه‌ها باشد. از این رو شناخت راهبردها و سیاست‌های حاکم بر تولیدات مناسکی در رسانه از نگاه رهبران انقلاب اسلامی برای فعالیت های رسانه ای صدا و سیما یک ضرورت است و لازم است تولیدات رسانه مناسکی تابع باید و نبایدهای مورد نظر ایشان باشد.

در این چارچوب با استفاده از روش دلالت پژوهی رسانه‌ای به بررسی بیانات و دیدگاههای رهبران انقلاب اسلامی - چه آنهایی که مستقیماً به موضوع مورد بحث اشاره داشته‌اند و چه آنهایی که به صورت کلان به حوزه وظایف رسانه در قبال موضوعات ارزشی

و معرفتی مربوط می شود- پرداخته شد و مضامین اصلی و مرتبط بدست آمد. سپس با استفاده از الگوی اثرگذاری رسانه ای و تلاقی آنها با دیدگاه رهبران انقلاب اسلامی، از مضامین پایه ای به مضامین فراگیر و مرتبط با تولید رسانه ای مناسکی رسیدیم. براساس قاعده تأثیرات رسانه ای، ورودی و فعل رسانه ای که منجر به خروجی متناسب با هدف گذاری شده برای رسانه می شود، در ارتباط است. به عنوان نمونه وقتی هدف از تولیدات رسانه ای مناسکی از نگاه رهبران انقلاب اسلامی تعمیق ایمان و باورهای دینی مردم (مخاطب) است، پس لازم است تولید رسانه ای تابع اصول و ضوابطی باشند تا خروجی مد نظر به ره آورد و پیامد مورد نظر منجر شود که در تحقیق حاضر از آنها در قالب راهبردها، سیاست ها، جهت گیری ها و الزامات ذیل مضامین فراگیر و در تلاقی الگوی تأثیر رسانه ای مورد نظر رهبران انقلاب اسلامی و نظرات ایشان در قبال موضوع اصلی بحث، دسته بندی شده است. بنابراین چنانچه مدیران و سیاستگذاران رسانه ای بخواهند زبان معیار و شاخصی دقیق بر اساس دیدگاه رهبران انقلاب اسلامی در زمینه تولید مناسکی رسانه داشته باشند، لازم است در دوسطح تولیدات رسانه ای را تولید و ارزیابی نمایند؛

سطح اول: بر اساس هرم تولید رسانه ای مطلوب منظومه فکری رهبران انقلاب اسلامی که شامل هدف، پیام، محتوا و فرم بود. در موضوع این پژوهش آنچه تعیین کننده است، در درجه نخست هدف تولید رسانه ای مناسکی است، بعد پیام، سپس محتوای مورد نیاز این پیام و هدف و آنگاه فرمی که برای این تولید لازم است. در تحقیق حاضر در مورد هر یک از بخش ها در جدول دوم و در قالب مضامین فراگیر به مواردی اشاره شده است. براین اساس اهم اهداف تولیدات رسانه ای مناسکی براساس دیدگاه رهبران انقلاب اسلامی شامل: تربیت مخاطب متدین، ساختن انسان کامل، احیای معارف دینی، ساختن هویت اخلاقی، تعمیق ایمان قلبی و عقلی، تحقق آمال انسانی، وحدت و تشکیل امت اسلامی است. مشخصات پیام نیز شامل: خنثی نباشد، سنجیده و محکم و منطقی، تقویت هویت ملی و دینی، وحدت آفرین، امید آفرین، روشن، صحیح، متنوع، شبه زدا، عزت آفرین. اصول حاکم بر محتوا این موارد است: معرفی صحیح اسلام، پرهیز از افراط و تفریط، فرهنگ سازی در جامعه، شبهه زدایی، خنثی نباشد، منطقی و مستحکم، تقویت وحدت ملی و اسلامی، ایجاد امید و افق های روشن، جلوگیری از تحریف، رعایت عدالت و انصاف، بهره مندی از معارف ناب انسانی و اسلامی. شرایط فرم: متنوع و هنرمندانه با رعایت جهات شرعی؛ استفاده از المانها مثل بیرق، زبان ساده و رسا و قابل فهم برای همه مردم و اجتماع.

سطح دوم: مضامین راهبردی برآمده از دیدگاه رهبران انقلاب اسلامی شامل: راهبردها، سیاستها، جهتگیریها و الزامات است. براین اساس، مهمترین راهبردها عبارتند از: اصالت تربیت مخاطب، تربیت انسان متعالی، امت سازی، هدایت دینی و علمی مخاطب، احیای معارف دینی. اهم سیاستهای حاکم بر تولیدات مناسکی رسانه نیز موارد زیر است: پرهیز از افراط و تفریط، شبهه زدایی، خنثی نباشد، منطقی و مستحکم، تقویت وحدت ملی و اسلامی، ایجاد امید و افق های روشن، جلوگیری از تحریف، رعایت عدالت و انصاف، پرهیز از اوهام و سلايق شخصی، ترویج فضیلت های اخلاقی. همچنین در مورد الزامات تولیدات رسانه ای مناسکی به موارد زیر می توان اشاره کرد: الزام توجه به محتوا، ضرورت داشتن پیام، ممنوعیت پیام های متناقض، حفظ اجتماعات آیینی، برنامه ریزی هوشمندانه، نظارت فراتر از ملاحظات فقهی، تقدم تأثیر بر مخاطب بر جذب آن، استفاده از تولیدات فاخر، القای غیر مستقیم پیام. دراین تحقیق درکنار راهبردها و سیاستها حاکم بر تولیدات رسانه ای مناسکی، به ضرورت های پرداختن به رویدادهای مناسکی نیز اشاره شد؛ با وجود این پیشنهاد میشود که محققین و صاحب نظران به دلیل گستردگی و نو بودن موضوع، تحقیقاتی کاربردی بر اساس تحقیق حاضر صورت دهند تا برای کارگزاران رسانه ای در تولید محصولات متنوع، ارائه طریق و الگوی عملی ارائه شود.

سپاسگزاری

از داوران محترم به خاطر ارائه نظرهای ساختاری و علمی سپاسگزاری می شود.

منابع

- تاجبخش، غلامرضا (۱۳۹۹). پیاده‌روی اربعین و معنایابی کنش زیارت زائران جوان. فصلنامه تحقیقات فرهنگی ایران، دوره ۱۵، شماره ۴، زمستان.
- جعفری، حسن و دیگران (۱۳۹۰). تحلیل مضمون و شبکه مضامین: روشی ساده و کارآمد برای تبیین الگوهای موجود در داده‌های کیفی. اندیشه مدیریت راهبردی، سال ۵، شماره ۲، پاییز و زمستان.
- جمشیدی‌ها، غلامرضا و قبادی، علیرضا (۱۳۸۶). تحلیل جامعه‌شناختی از مراسم و مناسک دینی با تأکید بر مراسم عاشورا. مجله تاریخ اسلام، شماره ۳۰. <http://ensani.ir/fa/article/38899>
- جلالی‌مقدم، مسعود (۱۳۷۹). درآمدی بر جامعه‌شناسی دین و آراء جامعه‌شناسان بزرگ، تهران: مرکز.
- چلوفسکی، پتر (۱۳۶۷). تعزیه: هنر بومی پیشرو ایران (داود خاتمی، مترجم). تهران: شرکت انتشارات علمی و فرهنگی.
- خامنه‌ای، سیدعلی (بی‌تا). مجموعه بیانات. <https://farsi.khamenei.ir>
- خمینی، روح‌الله (۱۳۶۶). پیام برائت، تهران: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی.
- خمینی، روح‌الله (۱۳۶۸). صحیفه نور (دوره ۲۲ جلدی)، تهران: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی.
- خمینی، روح‌الله (۱۳۶۹). استفتائات، قم: انتشارات اسلامی جامعه مدرسین حوزه علمیه قم.
- ذاکر صالحی، غلامرضا (۱۳۸۱). جایگاه شعائر مذهبی در حرکت احیای دینی امام خمینی. فصلنامه حضور، شماره ۳۹.
- شهید ثانی، زین‌الدین (۱۳۶۸). شرح لمعه (جلد اول)، تهران: انتشارات اسلامی.
- فروزان، حامد و نقیب‌السادات، سیدرضا (۱۳۹۵). کارکرد تربیتی رسانه: گفتمان نوین ارتباطی مبتنی بر اندیشه اسلامی در ایران. مطالعات رسانه‌های نوین، ۲(۸)، ۱۳۷-۱۷۱.
- گیدنز، آنتونی (۱۳۷۶). جامعه‌شناسی (منوچهر صبوری، مترجم). نشر نی.
- مهدی‌زاده، شراره و زارع‌زاده غیاث‌آبادی، فاطمه (۱۳۹۴). رسانه و دینداری در جوانان. دین و ارتباطات، ۲۲(۱)، ۱۴۵-۱۷۷.
- واعظی، رضا (۱۴۰۱). صداوسیما به مثابه دانشگاه، تهران: انتشارات دانشگاه صداوسیما.

References

- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77–101.
- Chelkowski, P. (1988). *Ta'ziyeh: Iran's pioneering indigenous art* (D. Khatami, Trans.). Scientific and Cultural Publications Company. (In Persian)
- Forouzan, H., & Naghibosadat, S. R. (2016). The educational function of media: A new communicative discourse based on Islamic thought in Iran. *New Media Studies*, 2(8), 137–171. (In Persian)
- Giddens, A. (1997). *Sociology* (M. Sabouri, Trans.). Ney Publishing. (In Persian)
- Jafari, H., et al. (2011). Thematic analysis and network of themes: A simple and efficient method for explaining patterns in qualitative data. *Strategic Management Thought*, 5(2), Autumn–Winter. (In Persian)
- Jalali-Moghaddam, M. (2000). An introduction to the sociology of religion and the views of major sociologists. Markaz. (In Persian)
- Jamshidiha, Gh., & Ghobadi, A. (2007). A sociological analysis of religious ceremonies and rituals with an emphasis on the Ashura ceremony. *Journal of Islamic History*, (30). <http://ensani.ir/fa/article/38899> (In Persian)
- Khamenei, S. A. (n.d.). *Collected speeches*. <https://farsi.khamenei.ir> (In Persian)
- Khomeini, R. (1987). *The message of disavowal (Bara'at)*. Ministry of Culture and Islamic Guidance. (In Persian)
- Khomeini, R. (1989). *Sahifeh-ye Noor [The book of light] (22 vols.)*. Ministry of Culture and Islamic Guidance. (In Persian)
- Khomeini, R. (1990). *Estefat'at [Religious inquiries]*. Islamic Publications Office of the Society of Seminary Teachers of Qom. (In Persian)

- Mahdizadeh, Sh., & Zare'zadeh Ghiasabadi, F. (2015). Media and religiosity among youth. *Religion and Communication*, 22(1), 145–177. (In Persian)
- Shahid Thani, Z. (1989). *Sharh-e Lame'ah* [Commentary on Lame'ah] (Vol. 1). Islamic Publications. (In Persian)
- Tajbakhsh, Gh. (2020). The Arbaeen pilgrimage and the meaning-making of young pilgrims' ritual action. *Iranian Journal of Cultural Research*, 15(4), Winter. (In Persian)
- Vaezi, R. (2022). *IRIB as a university*. IRIB University Press. (In Persian)
- Zaker Salehi, Gh. (2002). The position of religious rituals in Imam Khomeini's religious revival movement. *Hozour Quarterly*, (39). (In Persian)